

ОБГРУНТУВАННЯ РИЗИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Тупчий О.С.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності
Уманського національного університету садівництва
м. Умань, Україна*

Пріоритети цифровізації економіки України визначені у «Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України та затвердження плану заходів щодо її реалізації». В концепції зазначається важливість «впровадження цифрового землеробства – принципово нової стратегії менеджменту, що базується на застосуванні цифрових технологій, та новий етап розвитку агросфери, пов'язаний з використанням геоінформаційних систем, глобального позиціонування, бортових комп'ютерів та смарт-устаткування, а також управлінських та виконавських процесів, здатних диференціювати способи оброблення, внесення добрив, хімічних меліорантів і засобів захисту рослин».

Також визначається потенціал інформаційних технологій у підвищенні якості, соціальних стандартів та умов життя у сільській місцевості. Цифровізація має сприяти розвитку інфраструктури (соціальної, інженерної, доступ до високошвидкісного Інтернету), підвищенню ефективності сільського господарства, створенню нових робочих місць, скороченню цифрової нерівності між сільськими та міським територіями та забезпечувати призупинення міграційних процесів з сільської місцевості до міст. У реальному середовищі, яке характеризує наявні соціально-економічні процеси, ризики стосуються збільшення соціальної напруги, зростання монопольної концентрації економічної влади в реальному середовищі через цифровізацію, невідповідність системи освіти та отриманих навичок під час навчання рівню та можливостям сучасних технологій.

Однак цифровізація пов'язана не тільки з можливостями, а й суттєвими проблемами і ризиками, до кола яких належать: кібербезпека; захист даних; монополізація економічної влади; загострення соціальних проблем (через переформатування попиту на робочу силу); загострення конкуренції між цифровими бізнес-екосистемами, неузгодженість нормативної бази та сучасних цифрових технологій; відставання освіти та професійних навичок від цифрових реалій.

Кібербезпека є універсальним ризиком, який стосується всіх процесів цифровізації, включаючи діяльність цифрової платформи у аграрній сфері. Розвиток цифрових технологій породив новий вид незаконної діяльності – кіберзлочинність. Кіберзлочинність стосується поширення шкідливого програмного забезпечення, хакерські атаки, крадіжки паролів, а також втручання у діяльність фізичних систем через віртуальний простір. Одним з основних питань функціонування цифрової платформи є забезпечення кібербезпеки щодо захисту персональних та комерційних даних для її безперервної діяльності. В мінімізації цих ризиків головну роль відіграє держава у вигляді спеціалізованих структур та забезпеченні необхідних правових режимів.

В ЄС підвищення ефективності захисту та охорони даних забезпечується через створення комплексної системи законодавства для європейського цифрового ринку для всіх резидентів та нерезидентів. Регламент про захист персональних даних (General Data Protection Regulation, GDPR; Regulation (EU) 2016/679) та низка інших документів ЄС [1–3] гарантує захист персональних даних громадян та резидентів ЄС, а також їх експорту.

Монопольна концентрація економічної влади може бути результатом діяльності провідних у галузі цифрових платформ та концентрації ними великих даних та ресурсів. Одночасна експансія цифрових платформ у віртуальному та фізичному просторі здатна знижувати рівень конкуренції та створювати локальні та глобальні монополії, що в певному сенсі вже спостерігається на прикладі Amazon, Alibaba, Facebook чи Uber.

Цифровізація (як до цього й механізація, електрифікація, автоматизація) в певних галузях підвищує продуктивність праці, створює умови для заміщення низькокваліфікованої праці висококваліфікованою. Це призводить до перерозподілу доходів від праці.

Сучасні цифрові бізнес-екосистеми одночасно конкурують та кооперуються між собою, відбувається їх нестримна експансія у класичні сектори господарювання, цифрові компанії «покривають» класичні підприємства. Але віртуальний ринок, навіть при поєднанні його з реальним, все одно залишається обмеженим платоспроможним попитом та потребами суспільства. Тому цифрові бізнес-екосистеми зайнявши певну ринкову нішу починають активно конкурувати з іншими галузями [3].

Категоріальний апарат законодавчих актів базується на визначеннях, які виникли багато десятиріч назад та вже застаріли. Поняття цифрові платформи, цифрові бізнес-екосистеми, криптовалюти, штучний інтелект, великі дані в нормативно-правовому полі ще не узгоджені.

Прискорення процесів впровадження цифрових технологій призводить до відставання системи освіти та професійних навичок значної частини економічно активного населення та пенсіонерів. Особливо це питання актуальне для жителів сільської місцевості, де традиційно рівень поширення та використання цифрових технологій нижчий, ніж у місті.

Таким чином, діяльність агроцифрової платформи в контексті забезпечення сталого розвитку має враховувати не лише стратегічні пріоритети на вимоги до цифрових платформ, а також загальні та спеціальні ризики, пов'язані з процесами цифровізації.

Список використаних джерел:

1. Directive (EU) 2016/1148 of the European Parliament and of the Council of 6 July 2016 concerning measures for a high common level of security of network and information systems across the Union. 2017. URL: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1500339358267&uri=CELEX:32016L1148>

2. Directive (EU) 2016/680 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data by competent authorities for the purposes of the prevention, investigation, detection or prosecution of criminal offences or the execution of criminal penalties, and on the free movement of such data, and repealing Council Framework Decision 2008/977/JHA. 2017. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0089.01.ENG&toc=OJ:L:2016:119:TOC

3. Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC. URL: http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.L_.2016.119.01.0001.01.ENG&toc=OJ:L:2016:119:TOC